

[1689]

P. S. 3-4.

Antikvit. per Helsingforsiska bokhandlaren
L. S. 1765. pr. 8kr. 30.00

1694

JOHANNIS AMOS COMENII
ORBIS SEN-
SUALIUM PICTUS.

In quo

Res omnes sensibus expositæ, singularibus
Schematibus depinguntur, & Nativis voca-
bulis ita describuntur:

Adeo ut

NOMENCLATURA PRIMA.

dici mereatur,

Cum versione Svecicâ.

Curâ ac sumptibus

J. G. D. Ep. Ab.

Cum Gratia & Privilegio S. R. Majestatis.

ABOÆ, Excusus à JOHANNES WINTER!

Sincero ac Benevolo Lectori S. D.

Ria videntur præcipuè à cordato
Præceptore requiri; Industria,
Diligentia, Tolerantia. Et
multis fortè proficere cupienti-
bus fraudi fuit Informatorum aut incu-
ria, aut impatientia laborum; Plerisq; ta-
men Industriam, siue accuratam docendi di-
scendique Methodum defuisse, ita certum
est, ut per ambages & devia, hærentibus
cæteris, perpauci ad metam utilitatis publi-
cæ evaserint. Est quippe recta informan-
di via, in omni studiorum genere, ceu fi-
lum Ariadneum, quo sine ex confusionum
obscuritatumque labyrinthis eluctari vix
contingit. Estq; eadem in Artibus Lingvis-
que addiscendis apprimè ex usu, adeò ut
frustra sacras harum fores quis adierit, nisi
illa facis instar præluxerit. Ut verò de Disci-
plinis tradendis jam nihil dicam, in linguis
equidem addiscendis id cacoethes invaluisse
videtur, quod nec tempore commodo, nec
compendio facili, nec sufficienti copiâ, nec
denique ordine fructuoso, vel nomenclatu-
ra

ra rerum, ne dum ipsa dicendi ratio percipiatur. Varia huicce malo remedia excogitavere complures; subsidium verò baud vulgare invenit JOHANNES AMOS COMENIUS: non modo Januam Lingvarum referatam, & vestibulum, cum primis lingvæ latinæ adornans. Verùm deinde, ut ope sensuum, præcipuè Phantasia, rerum vocabula inhererent memoriæ, Orbem, ceu vocat, Sensualium Pictum edidit: in quo res sensibus expositæ quævis præcipua, suis depinguntur schematibus, etiam genuinis ita designantur vocabulis, ut nomenclatura rerum prima inde percipiatur facillimè, memoriâq; repetatur promptissimè. Frugiferum hocce consilium, & indefessum in Lingva Latina proponenda studium, sicut vir ille Eximius Gravissimis plerisque ex orbe Literato hæctenus probavit: pariter in prologis Januæ Latinæ & Orbis Picti, amœnissimâ non modo imagine, sed & opportunâ methodo commendavit evidentissimè. Quemadmodum enim, inquit, visitando arcam Noe, continentem ex omni genere animantium bina selecta, quævis dignoscuntur facilius, ac si, Orbem peragrando totum, casu demum in animal quod-

cunq̄ue quis incidat: eâdem prorsus ratio-
ne vocabula addiscentur facilius ex epitome
Lingvæ, quàm audiendo, legendo, loquendo,
donec unumquodvis vocabulum perdiscat.
De Orbis Picti usu pariratione monet: dan-
dum pueris in manus hunc libellum, ad ob-
lectandum sese, pro lubitu, figurarum spe-
ctaculo, quo eis familiarissima reddantur, &
cujusq; figuræ singula exprimere vocabulis
addiscant, primò lingvæ vernaculæ, deinde
etiam latine, ut nihil videant, quod ne-
sciant nominare, & nihil nominent, quod
nesciant ostendere. Nec frustrabitur tenera
ætas optato fructu: siquidem Nomenclaturæ
hic continentur circiter quatuor mille, quæ
si conferantur cum cognatis vocabulis, in
Sylloge antehac expositis, (idque juxta
præfationem ejusdem Sylloges,) magna,
Deo benedicente, cumulabitur vocum neces-
sariarum copia. Hunc proinde Libellum te-
neræ ætati valdè accommodum, jam ante
plures annos judicavi, lingvâ vernaculâ
probè redditum, esse recudendum, eo quod
inter ceteras Muneris curas, Scholarum
etiam Inspectio (quæ neutiquam negligenda,
) mihi incumbat; sed defuit tunc Sche-
matum Exsculptor: atq; is cum ante bien-
nium

nium sese obtulerit, Libellumq; Typographus
ad calcem usq; excuderit, parabatur diffi-
ciliorum quarundam vocum Analysis, cum
indigitatione primitivorum, tyronibus ap-
primè necessaria, ut facilior esset cum
Sylloge collatio. Ecce autem funesto Urbis
incendio omnia illa exemplaria, cum aliis
ferè innumeris absumebantur! Ne tamen
tam utili libello etas tenera, studiis dicata,
in posterum careret, denuò recudendum
Typographo tradidi, haud secus quam ante
figuris exornatum; Analysis quarundam
vorum Latinam, ac versionem in idioma
Graecum B. C. D. dehinc expectabis, Lector
Benevole: interea bocce libello assiduus
fruere, Vale, optimèq; cogitatis fave!

T.

Aboæ die 1. Maii
Anno 1682.

J. G. D. Ep. Ab.

I N D E X

<i>Tit.</i>	<i>pag.</i>	<i>Tit.</i>	<i>Pag.</i>
Invitatio.	2	26 Pecora.	56
1 Deus.	6	27 Jumenta.	58
2 Mundus.	8	28 Feræ pecudes.	60
3 Cœlum.	10	29 Feræ bestia.	62
4 Ignis.	12	30 Serpentes & re-	
5 Aer.	14	ptilia.	64
6 Aqua.	16	31 Insecta repentia.	66
7 Nubes.	18	32 Amphibia.	68
8 Terra.	20	33 Pisces fluviatiles	
9 Terræ foetus.	22	& lacustres.	70
10 Metalla.	24	34 Pisces marini &	
11 Lapides.	26	conchæ.	72
12 Arbor.	28	35 Homo.	74
13 Fructus arborum.	30	36 Septem Ætates ho-	
14 Flores.	32	minis.	76
15 Olera.	34	37 Membra hominis	
16 Fruges.	36	externa.	78
17 Frutices.	38	38 Caput & manus.	80
18 Animalia & pri-	39	39 Caro & viscera.	82
mum aves.	40	40 Canales & ossa.	84
19 Aves domesticæ.	42	41 Sensus externi & in-	
20 Oscines.	44	terni.	86
21 Aves campestris	42	42 Anima hominis.	88
& sylvestres.	46	43 Deformes & mon-	
22 Aves rapaces	48	strofi.	90
23 Aves aquaticæ	50	44 Hortorum cul-	
24 Insecta volantia.	52	tura.	92
25 Quadrupedia & pri-	45	45 Agricultura.	94
mum domestica.	54	46 Pecuaria.	96

47	Mellificium.	98	76	Eqvile.	156
48	Molitura.	100	77	Horologium.	158
49	Panificium.	102	78	Pictura.	160
50	Piscatio.	104	79	Specularia.	162
51	Aucupium.	106	80	Vietor.	164
52	Venatus.	108	81	Restio & lorarius.	(166
53	Lanionia.	110			
54	Coquinaria.	112	82	Viator.	168
55	Vindemia.	114	83	Eqves.	170
56	Zythopœia.	116	84	Vehicula.	172
57	Convivium.	118	85	Vectura.	174
58	Tractatio lini.	120	86	Transitus aquarum.	
59	Textura.	122			176
60	Lintea.	124	87	Natatus.	178
61	Sartor.	126	88	Navis actuararia.	180
62	Sutor.	128	89	Navis oneraria.	182
63	Faber lignarius.	130	90	Naufragium.	184
64	Faber murarius.	132	91	Ars scriptoria.	186
65	Machinæ.	134	92	Papyrus.	188
66	Domus.	136	93	Typographia.	190
67	Metalli fodina.	138	94	Bibliopolium.	192
68	Faber ferrarius.	140	95	Bibliopegus.	194
69	Scriniarius & Tor-		96	Liber.	196
	nator.	142	97	Schola.	198
70	Figulus.	144	98	Musæum.	200
71	Partes domus.	146	99	Artes sermonis.	202
72	Hypocaustum cum	100		Instrumenta musi-	
	dormitorio.	148		ca.	204
73	Putei.	150	101	Philosophia.	206
74	Balneum.	152	102	Geometria.	208
75	Tonstrina.	154			

103	Sphæra cœlestis.	210	126	Mercatura.	262
104	Planetarum ad- spectus.	214	127	Mensuræ & pon- dera.	264
105	Phases lunæ.	216	128	Ars medica.	266
106	Eclipses.	218	129	Sepultura.	168
107	Globi terrestris he- misphæriū superius.	220	130	Ludus scenicus.	270
108	Globi terrestris he- misphærium inferius.	222	131	Præstigiæ.	272
108	Europa.	224	132	Palæstra.	274
109	Ethica.	226	133	Ludus pilæ.	276
110	Prudentia.	228	134	Ludus aleæ.	278
111	Sedulitas.	230	135	Curfus certâina.	280
112	Temperantia.	232	136	Ludi pueriles.	282
113	Fortitudo.	234	137	Regnū & regio.	284
114	Patientia.	236	138	Regia majestas.	286
115	Humanitas.	238	139	Miles.	290
116	Justitia.	240	140	Castra.	292
117	Liberalitas.	242	141	Acies & præliū.	294
118	Societas conjug.	244	142	Pugna navalis.	296
119	Arbor consangvi- nitatis.	246	143	Obsidium urbis.	298
120	Societas paren.	250	144	Religio.	300
121	Societas hærilis.	252	145	Gentilismus.	302
122	Urbs.	254	146	Judaismus.	304
123	Interiora urbis.	256	147	Christianismus.	306
124	Judicium.	258	148	Mahometismus.	310
125	Supplicia malefi- corum.	260	149	Providentia Dei.	312
			150	Judicium extre- mum.	314
				Clausula.	316

ORBIS
SENSUALIUM
PICTUS.

Den

Syynlige

Werlden.

Sommeit
Anders Danne

1799

A

Invitatio. Inledning.

M. Veni, Puer!
 discce Sapere.
 P. Quid hoc est?
 Sapere.

M. Omnia,
 quæ necessaria,
 rectè intelligere,
 rectè agere,
 rectè eloqui.

P. Quis me
 hoc docebit?

M. Ego,
 cum Deo.

P. Quomodo?

M. Kom hit! Vilt/
 lär at vara wîs. (kloof)
 E. Hwadh är det?
 at vara wîs.

M. Alt/
 hwad nödigt är/
 rätt förstå/
 rätt göra/
 rätt vithala.

E. Hwem skal migh
 det lära?

M. Jagh/
 medh Guds hielp.

E. Hurulunda?

M. Du-

	Felis clamat, Rattā jamar (miálar) nau na		N n
	Auriga clamat, Kustken ropar.	ó ó ó	O o
	Pullus pipit, Þngē qwitterar (piipar)	pi pi	Pp
	Cuculus cuculat, Gíðken gaal.	kuk ku	Qq
	Canis ringitur, Hundē gránjar (mor- rar)	err	Rr
	Serpens sibilat, Ormen hváser.	st	Ss
	Graculus clamat, Kajan láter.	tac tac	Tt
	Bubo ululat, Þfwen yhler.	ú ú	Uu
	Lepus vagatur Harar swálfur (stjörur)	vá	Vv
	Rana coaxat, Brodan stíállur (qvá- ter.)	coax	Xx
	Asinus rudit, Ásnan rhyer (ropar.)	yyy	Yy
	Tabanus dicít, Þromsen suorrar.	ds ds	Zz

I.
DEUS. GUDH.

Deus est
ex seipso,
ab æterno
in æternum.
Perfectissimum
& beatissimum
esse (ens.)
Essentiâ,
Spiritualis
& unus.
Hypostasi,
Trinus.
Voluntate,

Gudh är
vthaff sigh sielff/
ifrån Ewigheet
til Ewigheet.

Den aldrasfulkomeligaste
och aldrasaligaste
Warelser / (tinget.)
Vthi Wäsendes
Andeligh
och en.
Vthi Personerne
Treenigh.
Vthi Willian/
Sanctus

Sanctus,	Heligh/
Iustus,	Rättferdigh.
Clemens,	Mild/
Verax.	Sansfärdigh.
<i>Potentia,</i>	Vthi Macht/
<i>Maximus.</i>	den störste.
<i>Bonitate.</i>	Vthi Godheet/
<i>Optimus.</i>	den bäste.
<i>Sapientia,</i>	Vthi Widsdom/
<i>Immensus.</i>	omäteligh.
<i>Lux</i>	Ett Ljus/
<i>inaccessa:</i>	til hwilket ingen kom̄a kan:
& tamen	och doch ljukwäl
<i>omnia in omnibus,</i>	alt vthi allom.
<i>Ubique,</i>	Allstädes/
& nullibi.	och ingenstädes.
<i>Summum bonum,</i>	Det högsta Goda/
& solus	och allena
<i>inexhaustus fons</i>	den outhöfliga Brunnen
<i>omnis boni.</i>	aff alt godt.
<i>Omnium Rerum,</i>	Alla ting/
qvas vocamus	hwilka wij kallom
<i>Mundus,</i>	Werld/
ut creator,	såsom Skapare/
ita & Gubernator	altså ock Regerare
& Conservator	och Uppehållare.

II.

Mundus.

W.
Werlden.

Cælum 1
 habet
Ignem, stellas.
Nubes 2,
 pendent
 in *Aëre*.
Aves 3
 volant
 sub *Nubibus*.
Pisces 4
 natant
 in *Aquâ*.
Terra
 habet
Montes, 5
Sylvas, 6
Campos, 7
Animalia, 8
Homines. 9
 Ita
 sunt plena
Habitatoribus suis,
 quatuor *Elementa*,
 quæ sunt
Mundi
 maxima *Corpora*

Himmelen 1
 hafwer
 Eld/ *Stiernor*.
Skyen 2
Hångia
 vthi *Lufften*.
Foglarne 3
 flyga
 vnder *Skyen*.
Fiskarna 4
 swimma
 vthi *Watnet*.
Jorden
 hafwer
Bärg/ 5
Stogar/ 6
Slåtmärcker/ 7
Diur/ 8
Menniskior. 9
 Allså
 äre fulla (vpsylte)
 aff *Inwånare*/
 the *Fyra Elementen*/
 hwilka äre
Werdennes
 störste *Kroppar*.

Coelum.

3.
Himmel.

Cælum 1
 rotatur,
 & ambit
Terram, 2
 in medio stantem,
Sol, 3
 ubi ubi est,
 fulget perpetuò:
 utur
Nubila 4
 eum nobis eripiant,
 facitqve
 suis *Radia* 5
Lucem;
Lux, *Diem*.
 Ex opposito
 sunt *Tenebra*, 6
 inde *Nox*.
Noctē
 splendet *Luna*, 7
 & *Stelle* 8
 micant, scintillant.
Vesperis, 9
 est *Crepusculum*
Manè,
Aurora 10
 & *Diluculum*.

Himmelen 1
 Kringdrifves/
 och går omkring
 Jorden/ 2
 som mitt vthi står:
 Solen/ 3
 ehvar hon är/
 skiner hon alt stadig:
 ehuruvål
 Molnen 4
 henne of ifrån taga/
 och gör hon
 medh sine Strålar 5,
 Luset;
 Luset/ Dagen.
 Tvåre emoot
 äre mörcker/ 6
 och der vthaff Matt,
 Om Matten
 skiner Månan/ 7
 och Stiernorna 8
 glittra / gnistra.
 Om Affronen/ 9
 är Stymning.
 Om Morgonen/
 Morgonråda 10
 och Daging.

Ignis,

IV.

4.
Eld.

Ignis

ardet, (urit) & cremat.

Ejus *Scintilla*,

ope *Chalybis*, 1

è *silice* (*Pyrite*) 2

elisa,

& in *Suscitabulo* 3

à *Fomite* excepta,

Sulphuratum, 4

& inde

Candelam 5

vel *Lignum* 6

accendit,

Elden

brinner och vprånner.

Hans Gnista/

förmedelst ståles 1. tilhielp

vthur stintan (*Syrstenen*) 2

vthslagen/

och vthi Eldenget 3. (gen/

af snöskē (tundret) emotta-

Swafwelstickan 4

och sedan

Liuset 5

eller *Weden* 6

vpränder/

& Flammam 7
 excitat,
 vel incendium, 8
 quod
 ædificia corripit
 Fumus 9
 ascendit inde
 qui,
 adhærens
 Camino, 10
 abit in Fuliginem,
 Ex Torre,
 (ligno ardente)
 fit Titio 11
 (lignum extinctum.)
 Ex Prunâ,
 (candente
 Particulâ torris)
 fit Carbo. 12.
 Tandem,
 quod remanet
 est Cinis 13
 & Favilla.
 (ardens cinis.)

och en Låga 7
 upväcker/
 eller en Brand (Wädel) 8
 hwilken
 Husen (bygningarna) an-
 Rötten 9 (gräper.
 uppstiger der ifrån/
 hwilken/
 hängiandes
 widh Storstenen/ ic
 förwandlas vthi Soot.
 Aff Eldbranden/
 (brinnande Tråd)
 blifwer vthsläckt brand 11
 (vthsläckt Tråd.)
 Aff Blödh/
 (ett brinnande
 stycke Brand)
 blifwer Kohl. 12
 Omfijder/ (är)
 hwad öfwerblifwer (quart
 är Aska 13
 och Falaska!
 (glimmande Aska.)

V.
Acr.

5.
Wader / Lufft.

Aer 1
 spirat leniter.
Ventus 2
 flat validè.
Procella 3
 sternit arbores.
Turbo 4
 se agit in gyrum.
Ventus
subterraneus 5
 excitat.
Terra motum;
Terræ motus
 facit.
Labe (ruinas,) 6

Lufften 1
 blåser sachteligen.
 Wädret 2
 blåser starck.
 Stormwädret 3
 rjffwer omfull Trään.
 Wäderhwerfweln 4
 swängier sig omkring vthi
 Wädret (en ring,
 vnder Jorden 5
 vpväcker
 Jordbäfning;
 Jordbäfningen
 giör
 Jordsfall. 6

VI.

Aqua.

6.

Bath.

Aqua

scater
 è fonte; 1
 defluit
 in *Torrente*; 2
 manat
 in *Rivo*; 3
 stat
 in *Stagno*; 4
 fluit
 in *Flumine*; 5
 gyratur
 in *Vortice*; 6
 facit
Paludes. 7
 Flumen
 habet
Ripas. 8
Mare
 facit
Littora. 9
Sinus, 10
Promontoria, 11
Insulas, 12
Peninsulas, 13
Isthmos, 14
Freta; 15
 & habet
Scopulos, 16

Wathet

vvspringer
 vthur Källan (*Brunen*); 1
 nederrinner
 vthi en ström (*regnbäck*); 2
 rinner
 vthi en rinnande *Bäck*; 3
 får
 vthi en *Jnsjö*; 4
 flyter
 vthi *Floden*; 5
 sålas (*tröter sig*) omkring
 vthi *Böolen*; 6
 giör
Kärr (*Moras*). 7
 Floden
 hafwer
Åbräddar. (*bräddar*) 8
 Hafwet
 giör
Sjö. *Haafs* *Strander*; 9
Wjtar; 10
Haafstlippor; 11
Öjar (*Siär*) 12
 sjölande (*halfft omflumne*
Nåås; 14 *Öjar*; 13
Haafsund; 15
 och hafwer
Strentlippor. 16

Nubes.

Skynn.

Ex aquâ
ascendit
Vapor. 1
Inde fit
Nubes, 2
& propè terram
Nebula, 3
E Nube
stillat (defluit guttatim)
Pluvia, 4
& imber,

Bihaff Warner
vpstüger
suchtig Töckn (qvalm) 1
Der aff blifwer
Moln/ 2
och när widh Jorden
en Dimba. 3
Bhur Molnet
dryper (ned flyter Droppe-
Regn/ 4
och Slagregn.
wjs)

Qvæ

gelata,
Grando; 5
semigelata,
Nix; 6
calefacta,
Rubigo est.

In pluviosa nube,
qvæ Soli opposita,
apparet

Iris, 7

Gutta,
in aqvam incidens,
facit

Bullam; 8
multæ bullæ,
faciunt

Spumam, 9

Aqua congelata
fit Glacies; 10
Ros congelatus
dicitur Pruina.

Ex

sulphureo vapore
fit Tonitru:
quod,
è nube erumpens
cum Fulgure, 11
tonat,
& fulminat,

Hvilke

steelnade / (frusne),
åre Hagel; 5
Halffsteelnade/
Snid; 6

vprijade /

Axebråna (Sådesbrand.)

Vthi ett Regnmolnt
som geent emoot Solen
synes (satt årl

Regnbogen. 7

En Droppa/
i Varnet fallen /
giör

Wattu-Blåsa (Bladrå) 8
månge Blador
giöra

Stuum (fradga.) 9

Steelnat (frusit) wattu
blifwer Jis: 10
frusin Dagg
fallas Råmfrost.

Vthaff

svafvelachtig töfn (qualm)
blifwer Dunder:
hvilket
vthur Molnen vthbrister
medh ett blixtrande / 11
dundrar/
och Åstian slår.

VIII.

Terra.

8.
Zorden.

Super Terra

På Jorden

sunt

äre

alti Montes, 1

höge Bärgr / 1

profundæ Valles, 2

diupe Daalar / 2

elevati Colles, 3

vphögde backar / (tullar) 3

cavæ Spelunca, 4

ihåålige Gropar (Jordfu-
lor /) 4

plani Campi, 5

såmpne Slättemarcker /
(Engder) 5

opacæ Sylva, 6

tiocke (stygge) Stogar / 6

IX.

Terræ-Fœtus.

Jord-Wærter.

Pratum 1
 fert
 Gramina,
 cum Floribus
 & Herbis;
 quæ
 defecta,
 Fenum sicut. 2
 Aruum 3
 fert
 Fruges & olera. 4
 In sylvis
 proveniunt
 fungi, 5
 fraga, 6
 myrtili, &c.
 Sub Terrâ
 nascuntur
 Metalla,
 Lapides,
 Mineralia,

Engen 1
 bår
 Gråås/
 medh Blomster
 och Orter:
 hwilka
 aff skårne/ (hugne/)
 blifwa Höö. 2
 En vpplögd Åter 3
 bår
 Sådth och kåhl (krydder) 4
 Bihl Stogarna
 wåra (vptomma)
 Jordswampar/ 5
 Jordbår/ (Smultron) 6
 Smålon/ &c.
 Under Jorden
 wåra
 Metall (Malm/)
 Steenar/
 Mineralier:

X.

Metalla.

10.

Metall.

Plumbum 1
 est molle & grave;
Ferrum 2
 est durum;
 & durior
chalybs. 3
 Faciunt
 à stanno,
cantharos; 4
 à cupro,
abena; 5
 Ex orichalco,
candelabra; 6
 Ex argento,
thaleros, 7
Philippeos,
 & aureos imperiales;
 Ex auro,
scutatos, (ducatos)
 & *solidos aureos,* 8
Argentum vivum
 liqvet semper,
 & corrodit metalla.

Blyet 1
 är blött (weft) och runge.
 Järnet 2
 är hårdt;
 och hårdare
 Ståålet. 3
 The göra
 vthaff Teenet/
 Kannor; 4.
 Vthaff Koppar/
 Rättar; 5
 Vthaff Messing/
 Liusfestakar; 6
 Vthaff Silfwer/
 Daaler/ 7
 Phillipdaler (duble daler)
 och Gylleendaler;
 Vthaff Guld/
 Ducater/
 och Guldgyllden 8
 Qwick silfwer
 flyter altijdh/ (ler)
 och genom gnager Metalls

Lapides.

Stenar.

Arena 1
 & *Sabulum* 2
 est *comminutus lapis*.
Saxum 3
 est *pars*
Petra. (*Cautis*) 4
Cos, 5
Silex, 6

Sand 1
 och småsteen (grosssand) 2
 är en söndersmolat Steen.
 Stoor Steen 3
 är ett Stycke
 aff Helleberget. 4
 Svårtesteen/ 5
 Flintesteen/ 6

Marmor, 7. &c.
 sunt obscuri lapides.
Magnes 8
 adtrahit ferrum.
Gemma 9
 sunt lapilli pellucidi:
 ut:
 candidus *Adamas*,
 rubeus *Rubinus*,
 cœruleus *Sapphirus*,
 viridis *Smaragdus*,
 luteus *Hyacinthus*, &c.
 & micant,
 si angulati sunt.
Margarita,
 & *Uniones*, 10
 crescunt
 in conchis;
Corallia, 11.
 in marinis arbusculis,
Succinum, 12
 colligitur
 ad mare,
 præcipuè
 in *Borussia*.
Vitrum, 13
 est simile
Crystallo.

Marmorsteen/ 7. &c.
 äre mörke Stenar.
Segerstenē(magneten) 8
 drager til sigh Järnet.
Ädlestenar 9
 äre små genomskijnande
Såsom: (*Stenar*:
 den snid hvijta demanten/
 den röda Rubinen/
 den blåå Sapphiren/
 den gröna Smaragden/
 den gååla ädlastenen hya-
 och blåncia/ (*cinthus*/ &c.
 om the tantige äro.
 The små Pärlor/
 och stoore Pärlor/ 10
 wåra
 vthi *Wustlor* (*Skaler*);
Coraller (*Coral*); 11,
 vppå små Haafstrå.
Ägdstenen (*rasssteen*) 12
 Hoopsamblas
 widh *Hafwet*/
 beshinnerligens
 vthi *Pryssen*.
Glaset 13
 är lijte
Erystallen.

Arbor.

Trää.

E semine
 procreſcit
 Planta, 1
 Planta
 abit
 in Fruticem, 2
 Frutex
 abit
 in Arborem, 3
 Arbor
 ſuſtentatur
 à Radice, 4

Uthaff fröð
 upväxer
 Plantan/ 1
 Plantan
 warder
 til en Buſka. 2
 Buſkan
 warder
 til ett Trää. 3
 Trädet
 upphålles
 aff Rooten/ 4

E radi-

E radice
 surgit
 stirps (stemma.) 5
 Stirps
 dividit se
 in ramos 6
 & frondes, 7
 quæ fiunt
 ex foliis. 8
 Cacumen 9
 est in summo.
 Truncus 10
 adhæret radicibus.
 Caudex 11
 est defectus stipes,
 sine ramis:
 & habet
 corticem
 & librum, 12
 pulpam
 & medullam. 13
 Viscum 14
 adnascitur ramis:
 qui etiam
 Gummi,
 Resinam,
 Picem, &c.
 exsudant.

Uthaff Roten
 vpsfänger
 Stammen/ (Stielken) 5.
 Stieleken
 deelar sig
 vthi Grenar 6
 och lööff/ 7
 hwilcka blifwa
 vthaff Bladen. 8
 Toppen 9
 är öfwerst (högst) vppå.
 stubben/stockē (bohin) 10
 hänger wedh Rötterne.
 Klabben 11 (se
 är en afbuggē stubbe (På-
 vthan Grenar:
 och hafwer
 Näfwer
 och Bark/ 12
 Tiockt Trådhy
 och Kärnan. 13
 Foglelijm 14
 wåxer wedh Grenarna:
 hwilka också
 Rådal (Gummi)
 Grånkådal/
 Beck/ 15.
 vthswetta.

Fructus arborum. Trädets Frucht.

Poma
decerpuntur
à fructiferis arboribus.

Malum 1
est rotundum.

Pyrum 2.
& *Ficus* 3

sunt oblonga.

Cerasum 4
pendet

longo petiolo; (pedicu- på en lång stielckes; (stasse)

Prunum 5

& *Persicum* 6

Edös Staalfrucht
affplockas

vraff fruchtbare (bårande)

Äpplet 1 Träd.

är runde.

Pårön 2

och Fikon 3

äre aflånge.

Kirbbår 4

hånger

lo) Plomon 5

och Persik/ 6

breviori;	ypå tortare (stackottare);
<i>Morum</i> , 7	Mulbär/ 7
brevissimo.	ypå tortaste.
<i>Nux juglans</i> , 8	Wälst nött (waalnött)/ 8
<i>Avellana</i> , 9	Häselnött/ 9
& <i>Castanea</i> , 10	Castantenött/ 10
sunt involuta	äre inwicklade
<i>Cortici</i>	vthi Barck
& <i>Putamini</i> .	och Staal.
Steriles arbores	Ofruchtsamme Träd
sunt: II	äre: II.
<i>Abies</i> ,	Furoträäd (Tall/)
<i>Alnus</i> ,	Hal/
<i>Betula</i> ,	Biöck/
<i>Cupressus</i> ,	Cypress/
<i>Fagus</i> ,	Hageboockträäd/
<i>Fraxinus</i> ,	Ast/
<i>Salix</i> ,	Pjälträäd (Wjude/)
<i>Tilia</i> , &c.	zind/ &c.
Sed pleræq;	doch mästedelen
sunt umbriferæ.	äre the skuggertjke.
<i>At Juniperus</i> 12	Men Een 12
& <i>Laurus</i> , 13	och Lagerbärträäd/ 13
ferunt	bära
<i>Baccas</i> ;	Bäär;
<i>Pinus</i> 14	Granen 14
<i>Strobilos</i> ;	Grantottar;
<i>Quercus</i> , 15	Eeken/ 15,
<i>Glandes</i> ,	Ällon/
& <i>Gallas</i> .	och Galläpplen.

Flores.

Blomster.

Inter Flores
sunt notissimi:
Primo Vere,
Viola, 1
Hyacinthus, 2
Narcissus. 3
Tum *Lilia*,
alba ac tutea, 4
& caerulea. 5
Tandem,
Rosa, 6.
Caryophyllum. 7 &c.

Ybland Blomstren
äro the bekanteste:
Först om Währen/
Stohlblomster/ 1
Stohlbeun Lillia/ 2
Wassblomma. 3
Jemwål och Lillier/
hwieta och gälal/ 4
och blå. 5
Om sijden
Roos/ 6
Näglicka. 7 ic.

Ex his

Behaff desse

vientur

bindas

Serta 8

Krangar 8 (skar: 9
oc Blomster. Kryddeqwa-

& servia: 9

Tillaggiar också 10

Etiam adduntur

Herbæ odoratæ, 10

wälluchtande örter (gräds/
såsom: Meyram/

ut: *Amaracus,*

Kärleets Blomma (Tusen-
Wijnruca/ skion)

Amaranthus,

Larwendel/

Ruta,

Rosmarin/

Lavendula,

Ysop/

Rosmarinus (Libanotis)

Spjekanard/

Hyssopus,

Basilika/

Nardus,

Salvia/

Ocimum,

Wynna/ oc. (Blomstren/ oc

Salvia,

Ibland Slättmarks

Menta, &c. (flores ii

äro the funnogaste:

Inter campestres

Waijblomster/ (bockeblad)
förgår migh icke/

notissimi sunt:

Kornblomma/

Lilia convallium,

förlöster/ (Kam. Abloma)

Chamadrys,

Ibland gräs: en (på slätt-
Getewåpling/ marcken)

Cyanus,

Mahlört/

Chamamelum, &c.

Synra/ Nå fla/ oc.

Inter herbas

Tulpane ii 12 stren/

Cytisus (Trifolium)

är en pynd nar ibland blom-
men vthan (hafwer ingen)

Abfynthium,

sucht.

Acetosa, Urtica, &c.

Tulipa 12

est decus florum,

sed absq; odore, (odoris
expers)

XV.

Olera.

15.

Kryddegårdz Fruchter

In hortis nascuntur	Þiði örte. (Kåhl)-gårdar váxa
Olera,	Kåhlfrýdder/
ut : <i>Lactuca</i> , I	sásom: Sallat (Latduta) I
<i>Brassica</i> , 2	Kåhl/ 2
<i>Cepa</i> , 3	Rödlöök/ 3
<i>Allium</i> , 4	Swijtlöök/ 4
<i>Cucurbita</i> , 5	Pompa (Kurbis) 5
<i>Sifer</i> , (sifarum,) 6	Rödh Wörrot/ 6
<i>Rapa</i> , 7	Rofwa/ 7
<i>Raphanus minor</i> . 8	Rätticka/ 8
<i>Raphanus major</i> . 9	Pepparoot/ 9
<i>Petroselinum</i> , 10	Petterfilia/ 10
<i>Cucumeres</i> , II	Gurkor/ II
<i>Pepones</i> , 12	Meloner. 12

XVI.

Eruges.

Sadh / Akerfrucht.

<p>Quoddam frumentum crescit super culmum, geniculis distinctum, ut: <i>Triticum</i>, 1 <i>Siligo</i>, 2 <i>Hordeum</i>; 3 In his habet <i>Spica</i> aristas; aut est mutila, fovetque grana in glumâ. Quoddam pro <i>Spica</i>, habet <i>paniculam</i>, grana continentem fasciatim, ut <i>Avena</i>, 4 <i>Milium</i>, 5 <i>Frumentum Saracenicum</i>. 6 <i>Legumina</i> habent <i>siliquas</i>, quæ grana valvulis includunt, ut: <i>Pisum</i>, 7 <i>Faba</i>, 8 <i>Vicia</i>, 9 & his minora, <i>Lentes & Cicera</i>,</p>	<p>Sompt Sådhy (Åter- växer (frucht/ vppå Halm/ med Leeder delader/ såsom: Hvete/ 1 Kogh/ 2 Korn; 3 Vppå desse hafwer Året Agnar; (löst/ eller är det stympat (agne- och hafwer Kornen vthi ett runt Stahl. Somblig (en Deel) (i stället) för År/ hafwer en wippa/ Korn innehållandes knippetahls/ såsom Hafra/ 4 Herßgrynn/ 5 Turtist Kogh. 6 (ter Skalfruchter (sküdfruch- hafwa Balsor (Stydor) hwilka Fröo (Korn/ vthi små Staal insluta/ såsom: Årten/ 7 Bönan/ 8 Wickårten/(Dufweårtē) 9 och dhe mindre än desse/ Linz och Rütårter.</p>
---	---

XVII.

Frutices.

17.

Buffar.

Planta,
 major
 & durior est
 quam herba,
 dicitur Frutex,
 ut lunt:
 In ripis
 & stagnis,
 Juncus, 1
 enodis scirpus (Canna) 2
 Typhus ferens,
 & nodosa,
 intusque cava
 arundo; 3
 Alibi, 4
 Rosa,
 Ribes,
 Sambucus,
 Juniperus:
 Item Vitis, 5
 quæ emittit
 Palmites; 6
 & hi Capreoles, 7
 Pampinos, 8
 ac Racemos, 9
 quorum Scapo
 Uva pendent,
 continentes Acinos.

En växt/ (Planta)
 hwilken större
 och hårdare är
 än som Gräs/
 kallas Busta/
 såsom äro:
 3 Strander
 och Insiögar/
 Såff/ 1
 knutlös (ledlös) hwas 2
 kaasdunkastar bärandes/
 och den knutiga/ (ledfulla)
 och innan till iholiga
 Röön; 3
 Annorstådes/ 4
 Rosenbuska/ druswa)
 wjnbårsbuska (S. Johas
 Hylleträa/
 Enebuska:
 Jemwål och Wjnträ/
 hwilket vthbreder
 Wjngwistar/ 6 gar/ 7
 och desse (vthbreda) Telnin-
 Wjtbladh/ 8
 och Wjnbårsstiellar/ 9
 vppå hwilkas skast (stiella)
 Druswor hängia/
 innehållandes små tiårnor

XVIII.

Animalia,
& primùm
Aves.

18.
Diuren/
och först
Foglar.

Animal

vivit, sentit,
mouet se,
nascitur & moritur;
nutrit se & crescit;
stat, aut sedet,
aut cubat,
aut graditur.

Avis,

(hic *Halcyon*, 1
qui in mari nidulatur,)
tegitur *Plumis*, 2
volat *Pennis*, 3
habet duas *Alas*, 4
& totidem *Pedes*, 5
Caudam, 6
Et rostrum. 7
Fœmella, 8
in *Nido* 9
ponit *Oua*, 10
iisque incubans,
excludit *Pullos*. 11

Ouum

tegitur *Testâ*, 12
sub quâ est
Albumen, 13
in hoc *vitellus*. 14

Diuret

leswer/hafwer *Sinnen*/
rörer sigh/
födes och döör;
föder(närer)sig och växer;
står/ eller sitter/
eller ligger/
eller går.

Fogeln/

(här *Fisfogeln*/ 1 (*Nästet*
som vthi *Hafwet* gör sigh
betäckes med *Fiedrar*/ 2
singer med *Pennor*/ 3
hafwer två *Wingar*/ 4
och äfwē så många *fötter*/ 5
Stiert/ 6

och *Nåbb* (*Nååff*.) 7

Fogeln/ som hon är/ 8
vthi *Nästet* (*Bodet*) 9
wärper (*lägger*) *Äggen*/ 10
och på dem liggandes/
vthkläcker *Wingar*. 11

Ägget

täckes med *Staal*/ 12
vnder hwilket är
Äggehvita/ 13
vthi detta *Äggebloman* 14

XIX.

Aves Domesticae.

19.

Huus-Foglar.

Gallus 1
 (qui manè cantat)
 habet *Cristam*, 2
 & *calcaria*: 3
 castratus,
 dicitur *Capo*,
 & saginatur
 in *Ornithotrophio*. 4

Gallina 5
 ruspatur *simetum*,
 & colligit grana:
 sicut & *Columba*, 6
 (quæ educantur
 in *Columbario*: 7)
 & *Gallopavus*, 8
 cum sua *Meleagride*. 9
Formosus Pavo 10
 superbit pennis.

Ciconia 11
 nidificat in tecto.

Hirundo, 12
Passer, 13
Pica, 14
Monedula, 15
 & *Vesperilio*, 16
 (Mus alatus)
 volitant circa domos.

Hanan (Toppen) 1
 (som bittida om morgonen
 hafwer kamb/ 2 galer/)
 och Sporar: 3
 snöpt (Hane/)
 kallas *Capun*/
 Och giödes
 vthi Hönse huset-forgen. 4

Hönan 5
 kraffsar (sparkar) dyngiant/
 och ihopsamblar Korn:
 lättasom och Dufworne/ 6
 (hvilka vpsödas
 vthi Dufwehuuset:) 7
 och *Calton-Hanen*/ 8
 med sin *Caltone-höna*. 9

Den sköne *Påfogeln* 10
 högfårdas med *Siädrar*.
Storcken 11
 gör *Boo* (Näste) i Taket.

Swalan/ 12
Sparfven/ 13
Skatan/ 14.
Rajan/ 15
 och *Flådermusen* (Eäder-
 lappen) 16
 flyga omkring Husen.

XX.

Oscines.

20.
Sänge-Foglar.

<i>Luscinia</i> (Philomela) 1	Nächtergaln/ 1
cantat.	sjunger
svavissimè omnium.	ljustigast ibland alla.
<i>Alauda</i> 2	Lärckian 2
cantillat	sjunger idfeligen /
volitans in aëre;	flygandes i Luffren:
<i>Coturnix</i> 3	Wachtelen (Tikerhönä) 3
humi sedens;	på Jordenne sittandes;
<i>Ceteræ</i> ,	The andre/ nar) 4
in ramis arborum: 4	på Träds Qwistar: (gre-
ut: peregrina <i>Luteola</i> ,	såsom: främmande gulsfogeln/
<i>Fringilla</i> ,	Dootfincken/
<i>Carduelis</i> ,	Tüsteln/ (Tüstelsfincken)
<i>Acanthis</i> ,	Stiglikan/
<i>Linaria</i> ,	Linsparfwen/
<i>Parvus Parus</i> ,	den litla Tättan/
<i>Galgulus</i> ,	Wjndroskeln/
<i>Rubecula</i> ,	Rödstiertan (Domherren)
<i>Curruca</i> , &c.	Kornstrjktan/ 10.
<i>Discolor Psittacus</i> , 5	Den brofotta Papp-
<i>Meyna</i> , 6	Amfelen/ 6 gojan/ 5
<i>Sturnus</i> , 7	Staren/ 7
cum <i>Picâ</i>	medh Statan
& <i>Monedulâ</i> ,	och Kajan/
discunt	Lära
humanas voces	Wenistfligh Röst (Taal)
formare.	Härma.
Pleræqvè	Wästedeels
solent includi	plåga the inneslutas
<i>Cavei</i> , 8	pihi Burar. 8

XXI.

Aves Campestris &
Sylvestres.

Marck och Skogz
Foglar.

<i>Struthio</i> 1	Scrusen 1
est maximus ales;	är den störste Fogeln;
<i>Regulus</i> (<i>Trochilus</i>) 2	Ronungsfoglen 2
minimus;	den minste;
<i>Noctua</i> 3	Nattuglan 3
despicatissimus;	förachteligaste;
<i>Urupa</i> 4	Wijpan 4
fordidissimus,	oreenligaste/
nam vescitur stercoreibus;	ty hon äter dyngia (träck;)
<i>Manucodiata</i> 5	Paradijsfogeln 5
rissimus,	den sällsammaste/
<i>Pasianus</i> , 6	Fasanen. 6
<i>Tarax</i> (eis) 7	Trappen 7
lurdus <i>Tetras</i> , 8	döfwe Orren / (Rören) 8
<i>Attagen</i> , 9	Hierpen / 9
<i>Perdix</i> , 10	Återhönan (rapphönā) 10
<i>Gallinago</i> (<i>Rusticola</i>) 11	Indianiske Hönan / 11
& <i>Turdus</i> 12	och framföglen (trastē) 12
in deliciis habetur.	för Kräseligheet (lecker- maat) hållas.
Inter reliquas,	Ibland the öfrige (andre)
potissimæ sunt:	the förnämste äre:
pervigil <i>Grus</i> , 13	den wakande Branan / 13
gemens <i>Turur</i> , 14	suckande <i>Tururduswā</i> / 14
<i>Cuculus</i> , 15	Giöten / 15
<i>Palumbes</i> ,	Stogsduswan /
<i>Picus</i> ,	Hackspjuten /
<i>Garrulus</i> ,	Kajan /
<i>Cornix</i> , &c, 16	Kråtan / 16

XXII.

Aves Rapaces.
Aves Rapaces.

Rooff, Foghr.

Aquila

<i>Aquila</i> , 1	Drnen / 1	(na/
Rex avium,	Ronungen ibland Foglar.	
Solem intuetur.	seer emoot Soolen.	
<i>Vultur</i> , 2	Gamen / 2	
& <i>Corvus</i> , 3	och Korpen / 3	
nutriunt se	föda (nära) sigh	
<i>morticinis</i> , [cadaveribus. med Nas (döde Kroppar.)		
<i>Milvus</i> , 4	Gladan / 4	
infectatur	förföllier	
pullos gallinaceos.	Kytlingarna.	
<i>Falco</i> , 5	Falcken / 5	
<i>Nisus</i> , 6	Sporhöken / 6	
& <i>Accipiter</i> , 7	och Höken / 7	
captant aviculas;	fänga små Foglar;	
<i>Astur</i> , 8	Dufvehöken / 8	
captat	fångar	
columbas	Dufwor	
& aves majores,	och större Foglar.	

Aves Aquaticæ.

Watu Foglar.

Candidus Olor, 1
Anser, 2
 & *Anas*, 3
 natant,
Mergus, 4
 se mergit.
 His adnumera
Fulicam,
Pelecanum, 10 &c.
Haliaetus, 5
 & *Gavia*, 6
 devolantes;
 sed *Ardea*, 7
 stans in ripis,
 captant pisces.
Butio, 8
 inferit rostrum aquæ,
 & mugit ut bos.
Motacilla, 9
 motat caudam.

Den hvijta Swanen/ 1
 Gåsen/ 2
 och Anden (Ankan) 3
 the simma.
 Måsen (Fistmåsen) 4
 sänker sigh neder.
 Til desom räckna
 Swartan/
 Pelekanen/ 10 &c.
 Fistmåsen (haafförnen) 5
 och Måsen/ 6
 omslygandes;
 men Hågren/ 7
 ståndandes yri stranberne/
 taga (fånga) Fiskar
 Rördrumbē (siövsfve) 8
 insticker Nåbben i watten/
 och bölur som ett Röde.
 Sådesärslä gwickstiertē) 9
 rörur tådt och offra stierten.

XXIV.

Insecta volantia.

24.
 Flygande Matkar
 eller små Diur.

Apis 1
 facit mel,
 quod depascit
Fucus. 2
Vespa, 3
 & *Crabro*, 4
 infestant aculeo:
 & imprimis pecus
 infestat.
Oestrum, [*Afilus*:] 5
 nos autem,
Musca, 6
 & *Culex*, 7
Gryllus, 8
 cantillat
Papilio 9
 est alata *Eruca*.
Scarabæus, 10
 tegit alas
 vaginis.
Cicindela [*Lampyris*] 11
 noctu nitet.

Bij 1
 gör Honung/
 hwilken förtärer
Wattubij: [onyttigt bij.] 2
Getingen / 3
 och *Dolgetingen* / 4
 plågar medh Gadden:
 och besmærligen *Dostapen*
 plågar [beswårar]
Brömsen: 5
 men oss/
Flugan / 6
 och *harkrankē* [*Myggen*.] 7
Syrfan / 8
 sjunger.
Fjärilen [*sommarfogeln*] 9
 är en flygande *Kålmatt*.
Tordysfweln / 2
 betäcker *Wingarna*
 med *Ballior*. (matten 11
S. Johānis fluga [*dius*]
 skjner om *Statten*.

XXV.

Quadrupedia,
& primùm
Domestica.

25.
Fyrasotade Diur/
och först
Heemtande.

Canis 1
 cum *Catello*, 2
 est *custos domus*.
Felis (*Catus*) 3
 purgat *domum*
 à *Muribus*; 4
 quod etiam facit
Muscipula, 5
Sciurus, 6
Simia, 7
 & *Cercopithecus*, 8
 domi habentur
lectamento.
Glis, 9
 & *cæteri*
Mures majores, 10
 ut *Mustela*,
Martes,
Viverra,
 infestant *domum*.

Hunden 1
 medh *Hwalpen*/ 2
 är *Huuses* *Wachtare*;
 Kattan 3
 rensar *Huuset*
 aff (från *Röf*;) 4
 hwillet också gör
Musefällan. 5
 Etornen/ 6
Apian/ *Apinan*/ 7
 och *Markattan*/ 8
 dhe hema hafwas
 för *Roo* (*Lust*) skull.
Kärtan/ 9
 och dhe andre
 större *Röfen*/ 10
 såsom *detatten*
Mården/
Hilleren/ (*Huuset*;
 dhe *skada* (*göra Droo*) i

XXVI.

Pecora.

26.

Taa/Bostap.

Taurus, 1
 Vacca, 2
 & vitulus, 3
 pilis teguntur.
 Aries, (vervex) 4
 via, 5 ovis
 n Agno, 6 cum.
 kant lanam, gestant
 Hircus (Caper) 7
 n caprâ, 8, cum
 Hædo, 9
 bent habent
 illos & Aruncos, capib.
 Porcus (Scrofa,) 10.
 cum Porcellis, 11.
 habet Setas,
 at non Cornua ;
 sed etiam
 bisulcas unguas,
 ut illa,

Oxen/ 1
 Koon/ 2
 och Kalfwen/ 3
 med håår täckias (skylas.)
 Wåduren (Gumsen) 4
 Fåret/ 5
 medh Lambet/ 6
 the båra [draga] Bl.
 Bocken 7
 medh Beeten/ 8
 och Killingen/ 9
 the hafwa (Stågg.
 Håår - åuggar och Dock.
 Swijnet [Suggan/] 10
 med Grisarne/ 11
 hafwer Borst/
 men icke Horn ;
 vthan jemwål
 Twetlösde kloor [klöfwar]
 såsom the andra (ofwan-
 benåmbde.)

XXVII.

Jumenta.

²⁷
Ofer / Laßdragare.

<i>Afinus</i> 1	<i>Zisnan</i> 1
& <i>Mulus</i> 2	och <i>Muulåfnan</i> 2
gestat	bår
<i>onera.</i>	<i>Bördor.</i>
<i>Equus</i> 3	<i>Håsten</i> 3
(quem ornat	(hvitken pryder
<i>Juba,</i>) 4	<i>Maan/)</i> 4
gestat	bår
<i>nos ipsos.</i>	oß <i>fielswa.</i>
<i>Camelus</i> 5	<i>Camelen</i> 5
gestat	bår
<i>mercatores,</i>	<i>Kiöpmannen/</i>
<i>cum mercibus suis.</i>	<i>sampt medh sine wahrer.</i>
<i>Elephas</i> (<i>Barrus</i>) 6	<i>Elephanten</i> 6
<i>adtrahit pabulum</i>	<i>drager til sig Todret</i>
<i>Proboscide,</i> 7	<i>medh sitt långa Synnet</i> 7
<i>habet</i>	(tes; 8 <i>hafwer</i> <i>Tänder;</i> 8
<i>duos prominentes den-</i>	<i>Twå långa (vthsträchta)</i>
<i>& potest portare</i>	<i>och kan båra</i>
<i>etiam triginta Viros.</i>	<i>också Trettio Karlar.</i>

XXVIII.

Feræ Pecudes.

20.
Wild : Bostap / Sää.

Urus , 1
& Bubalus , 2
sunt feri boves.

Alces 3
[major eqvo,
cujus tergus
impenetrabile est]

Throxen/ 1
och Busseloxen/ 2
äro Willoxar.

Elgen 3
[större än en Häst/
hwilkens Hund
Hugg-och stic/fri är]

habet
 ramosa cornua ;
 ut & *Cervus*, 4
 Sed *Caprea*, 5
 cum *Hinnulo*,
 habet
 ferè nulla cornua ;
Capricornus, 6
 habet
 prægrandia cornua ;
Rupicapra, 7
 minuta ;
 quibus se
 ad rupem suspendit.
Monoceros, 8
 unum ,
 Sed præciosum .
Aper, 9
 grassatur dentibus .
Lepus, 10
 pavet .
Cuniculus II
 perfodit terram ;
 ut & *Talpa*, 12
 quæ grumos facit .

hafwer
 grenige Horn:
 såsom och Hiorten/ 4
 Men Rågeten/ 5
 medh Råbocken/
 hafwer
 nästan inga Horn.
 Steenbocken/ 6
 hafwer
 ganska stoorå Horn ;
 Steengeten/ 7
 små [Horn:]
 medh hwilka hon siåh
 på Steenklippan hänger ;
 Enhörningen / 8
 ett [Horn/]
 men kosteligt [dyrbart.]
 Willswinet/ 9
 graßerar medh Tänderne .
 Haran/ 10
 rådes .
 Kaninen II
 genomgräswer Jorden ;
 såsom och Wuilwaden/ 12
 hwilken Jorduswor gör !

XXIX.

Feræ Bestiæ,

49.
Wilde Dier.

Bestiæ

Bestiæ

habent acutos
ungues & dentes,
funtqvè carnivoræ.

Ut *Leo*, 1

Rex Quadrupedum,
jubatus,
cum *Leônâ*;

Maculosus

Pardus, [*Panthera*;] 2

Tigris, 3

immanissima omnium;

Villosus

Ursus; 4

Rapax

Lupus; 5

Lynx, 6

pollens visu;

Caudata

Vulpes, 7

astutissima omnium;

Erinaceus 8

est aculeatus,

Melis, 9

latebris gaudet;

Wildiuren

hafwa hvasse (skarpe)
Kloor (naglar) och tånder/
och äro Röttfrätare.

Eåsom Lejonet/ 1

Ronungē ibland de fyrso-
hafwer Waan/ [tadel/
samt Lejinnan/

Det spräcktoa (fläcktoa)

Panterdiuret; 2

Tigerdiuret/ 3

grymmaste ibland alla;

Den ludna

Björnen; 4

Den glupande

Ulfven; 5

Lodiuret/ 6

hafwer en skarp Synn;

Den långsvannige

Råswen/ 7

listigaste ibland alla.

Igeltotten 8

är taggigh.

Gråsswünnet 9

ålskar fördolde Håål.

XXX.

Serpentes,
&
Reptilia.

30.

Ormar
Och
Krälande Matkar.

Angues,
repunt sinuando se;

Coluber 1
in Sylvâ;

Natrix (hydra,) 2
in aqua;

Vipera, 3
in Saxis;

Aspis 4
in Campis;

Boa, 5
in Domibus.

Cæcilia 6
est cæca,

Pedes habent:
Lacerta, 7

Salamandra, 8
in igne vivax,

Draco, 9
Serpens alatus,

necat
halitu.

Basiliscus, 10
oculis;

Scorpius, 11
venenatâ caudâ!

Ornarna/

dhe trötia (smyga sigh:)

Stogjormē (wilormē) 1
vithi Stogen;

Watuormen/ 2

vithi Watnet; (men) 3

Wijperormen (huggor-
vithi Steenklipporne;

Etterormē (brännormē) 4
på Slättmarckerne.

Zomptormē/(boskapjormē
vithi Huusen. (snoken) 5

Blindormen 6
är blind.

Fötter hafva:

Ödlan/ (Fyrrfootan) 7

Eldzdiuret/ 8
som i Elden lefver.

Draken/ 9

en flygande Orm/
dödar (dråper)
med sit andåde (blåfande;)

Basilifken/ 10
medh Ögonen [öpsynen;]

Storpien/ 11
medh sin förgiffiga stier.

Insecta repentia.

31.

Kräfande Mattar.

Vermes
 rodunt res:
Lumbricus 1
 terram;
Eruca 2
 Plantam;
Cicada 3
 fruges;

Mattarna
 bjäta (gnaga) *Sakerna*:
Metematten 1
 Jorden; (fen) 2
Kålmatten (*Gråsmat*)
Plantan;
Grådshoppa 3
Fruch:en;

Curculio 4
 frumentum;
Teredo (collius) 5
 ligna;
Tinea 6
 vestes;
Blatta 7
 librum;
Termites 8
 Carnem & caseum;
Acar
 capillum.
Saltans pulex, 9
Pediculus, 10
 fætens *Cimex*, 11.
 nos mordent.
Ricinus, 12,
 sangvilugus est.
Bombyx, 13
 facit sericum.
Formica, 14
 est laboriosa.
Aranea 15
 textit araneum,
 retia muscis.
Coclea 16
 testam circumfert.

Sædesmatten (Korn
 Sæden; (maaln) 4
 Erådmatten 5
 Weden (Eråån;))
 Maaln (Måtten) 6
 Klåderna;
 Bookmaaln/ 7
 Booken;
 Ungrar/ 8
 Rött och Ost;
 Hårmatten/ (Malen/)
 Håret. Hoppan/ 9
 Dansande (hoppande)
 Lusfen/ 10
 stinckande Wågglusfen/ 11
 bjåta/ (fråta) öf.
 Hunde-lusfen-flugan/12
 vthfuger Blodet.
 Silckesmatten/ 13
 drager (giör) Silckesvll.
 Myran/ 14 (ven.
 är arbetsam/ (tidug/ triff-
 Spinelen 15 (nådt/
 wåfwer (spinner) dwårgs
 Nådt för Flugorne.
 Snåcken/ 16
 förer med sig Snåckhuuset.

XXXII.

Amphibia.

36.
 Som lefwa både i Watnet
 och på Jorden.

In terra
 & aqua
 vivunt :
Crocodylus, 1
 immanis
 & Prædatrix bestia
 Nili fluminis ;
Castor (Fiber) 2
 habens
 pedes anserinos,
 ad natandum,
 & squameam caudam ;
Lutra, 3
 & coaxans *Rana* 4
 cum *Bufone*,
Testudo, 5
 supra & infra
 testis,
 seu scuto,
 operta.

På Jorden
 och vithi Vatnet
 lefva :
 Crokodylen / 1
 ett grymt / (fäseligt)
 och roosachtige Diur
 vithi F'oden Nilo
 Diuren / (Wäfwern) 2
 hafwandes
 Gåsefötter /
 at simma medh /
 och en Ställswank ;
 Bittern / 3
 och skällande Grodan 4
 med Paddan (återtåpan /)
 Stöldpaddan / 5
 är öfwer och vuder
 medh Skaal /
 såsom medh en Stöld /
 bestäckt (öfwerdragen.)

Pisces fluuiatiles ^{23.} Fiskar som wiskas i Floder
& Lacustres. och Insiöar.

Piscis

habet *Pinnas*, 1
quibus natat;
& *Branchias*, 2
quibus respirat;
& *Spinas*,
loco ossium:
præterea,
Mas, lactes;
Fœmina, ova.
Quidam
habent, *Squamas*,

Fisken

hafwer Fenor/ 1
medh hwilka han simmer;
och gehlar/ 2
medh hwilka han släktar;
och Rygtotor/
i stället för Benen:
deshförwthan (Widölka/
hafwer den som Han är/
oc den som Hon är/ Rått.
Somblige
hafwa Siäll.

ut <i>Carpio</i> 3	såsom Karpen/ 3
& <i>Lucius</i> (<i>Lupus.</i>) 4	och Siäddan. 4
Alii sunt glabri;	Andre äre vthan Siädd/
ut <i>Anguilla</i> , 5	såsom Älen/ 5
<i>Mustella</i> . 6	Ätlen. 6
<i>Accipenser</i> (<i>Sturio</i>) 7	Störn 7
est mucronatus,	är taggig/
& excrelcit	och växer
ultra longitudinem viri.	öfver en Mans Längd/
<i>Bucculentus Silurus</i> 8	Den vjådmunte welsjē 8
est major illo;	är större än han:
Sed maximus	Men störst
est <i>Antaceus</i> . [<i>Huso</i>]	är Huusfisken. 9
<i>Apua</i> , 10	Smånorsken (<i>Grij</i>) 10
quæ gregatim natant,	som hooprats simma/
sunt minutissimi.	äre dhe aldraminste.
Alii hujus generis	Andre aff detta slaget
sunt, <i>Perca</i> ,	äre/ Abboren.
<i>Alburnus</i> ,	hwjrlingen (<i>hwjrtfisken</i> /)
<i>Mullus</i> (<i>Barbus</i>),	Barben/
<i>Tbymallus</i> , <i>Trutta</i> ,	Ästen/ Forellen/
<i>Gobius</i> , <i>Tinca</i> , 11	Norsē/wimban (<i>linarē</i>) 11
<i>Cancer</i> 12	Krabban (<i>Kräfwetan</i>) 12
tegitur crustâ,	betäckes medh Staal/
habetque chelas,	och hafwer Kloor (<i>saxer</i>)
& graditur	och går
porrò & retrò.	fram och tillbaka.
<i>Hirudo</i> , 13	Ägelen/ 13
sugit sanguinem.	suger Blodh.
	E 4
	Pisces

XXXIV.

Pisces Marini
&
Conchæ.

54.
Haffz = Fiskar
och
Musflor.

Piscium marinorum
 est maximus
Balana (Cetus;) 1
Delphinus, 2
 velocissimus;
Raja, 3
 monstruosissimus.
 Alii sunt,
Murenula, 4
Salmo (Elox.) 5
 Dantur etiam
 Volatiles, 6
 Adpone,
Haleces, 7
 qui falsi;
 Et passeres, 8
 cum *Asellis*, 9
 qui arefacti
 adferuntur.
 Et monstra marina
Phocam, 10
Hippopotamum, &c.
Concha 11
 habet testas.
Ostrea, 12
 dat lapidam carnem.
Murex 13
 dat purpuram:
Concha margaritifera
 Margaritas. [m, 14

Ybland haafsfiskarna
 är störst.
 Hvalen (Hwalfisken;) 1
 Hafs-Marswänet/ 2
 snabbaste/ [hastigaste;]
 Räcken 3
 grymmaste (sällsamaste.)
 Andre åre/
 Rjendogou/ 4
 Lax. 5 2
 Finnes och så
 flygande Fiskar. 6
 Tilsätt
 Sillar/ 7
 som saltade;
 och Flundror/ 8
 medh Stockfiskarna/ 9
 hvilcka torckade/
 framfättias/ (tilföras.)
 och haafsräll/ (vunderdiur)
 Siökalfrwen/ 10
 Siöhåsten/ 11.
 Wuslan 11
 hafwer Staal.
 Ostran/ 12
 gifwer wäl smakande Rött.
 Purpurnäcken/ 13
 gifwer Purpurfärgan;
 Pärlbärande Wus-
 Pärlor. (lan/ 14
 Es Homo

XXXV.

Homo.

35.
Menniskian.

Adamus, 1
 primus Homo,
 est creatus,
 sextâ die
 Creationis,
 à Deo
 ad imaginem Dei,
 è glebâ terræ;
& Hæva 2
 prima Mulier.
 est formata
 è costâ viri.
 Hi à Diabolo,
 sub specie *Serpentis, 3*
 seducti,
 cùm commederent
 de fructu
vetite arboris, 4
 damnabantur
ad miseriam, 5
 & mortem,
 cum omni
 suâ posteritate,
 & ejiciebantur
 è *Paradiso, 6*

Adam 1
 den första Människan/
 är skapt
 på den Siette Dagen
 i Skapelsen/
 aff Gudh
 effter Gudz. Belåtes/
 vthaff en Jordklump;
 och *Eva 2*
 den första Qwinnan/
 är giord
 vthaff Mansens Riffbeen.
 Dese aff Dieswuten/
 vnder Ormsens gestalt/
 3 bedragne / (förförde)
 när dhe åto
 aff Fruchten
 det förbundna Trådes/
 4 blefwo dhe fördömbde
 til Eländigheet/
 5 och Döden/
 medh alla
 sine Effterkommande/
 och vthdrefwes
 vthur Paradiset. 6

XXXVI.

Septem Aetates
Hominis.

36.
Siu Menniskians
Alder.

Homo est
 primùm *Infans*, 1
 deinde *Puer*, 2
 tum *Adolescens*, 3
 inde *Juuenis*, 4
 postea *Vir*, 5
 dehinc *Senex*, 6
 tandem *Silicernium*. 7

Sic etiam
 in altero Sexu,
 sunt *Pupa*, 8
Puella, 9
Virgo 10
Mulier, 11
Vetula, 12
Anus decrepita, 13

Menniskan är
 först ett Barn/ 1
 sedan en Pilt/ 2
 och sedan en Yngling/ 3
 ther näst en yng Person/ 4
 sedan en Man/ 5
 här näst en gammal Man/ 6
 omhinder [på sidstone] en
 vthlesvat gammal Gubbe. 7

Allså ock
 vthi thet andra Könet/
 äre dhe: en liten Dotter/
 en Glicka/ 9 [docka] 8
 en Jungfru/ [Püga] 10
 en Husfru/ [Qwinna] 11
 en gammal Qwinna/hustru 12
 en vthlesvat Kåring.

Membra Hominis Externa The vithwårtes Men-
niskians Lemmar.

Caput 1 est supra;
infra, Pedes. 20

Colli (quod desinit
in Axillas. 2)

pars anterior
est Jugulum: 3

Posterior, Cervix. 4.

Pectus, 5 est ante;
retrò, Dorsum: 6

in illo,

sunt Fæminis,

binæ Mammae, 7

Hufwudet 1 år ofwan/
nedan til Fötterna. 20

Halsens (hwiltē lycktas
wüdh Axlarne/) 2

Framdeel

år Strupan: 3

Bakdeelen/ år Nackan. 4

Bröster 5 år framantil;

baketter/ Ryggen/ 6

vithi det [Bröster]

hafwa Qwintolcken

Zweñe Bröst [Pappar] 7

cum

cum *Papillu*.

Sub pectore
est *Venter*; 9
in ejus medio,
Umbilicus; 10

subtus, *Inguen* 11
& *pudenda*

Atergo sunt scapulae; 12
à quibus pendent

Humeri; 13

ab his *Brachia*, 14

cum *Cubito*; 15

inde ad utrumq; *latus*

Manus, dextra 8

& *Sinistra*. 16

Humeros excipiunt

Lumbi, 17 cum *Coxis*; 18

& in *Podice* [culo]

Nates 19

Pedem absolvunt.

Femur; 21 tùm *Crus*, 23

[intermedio *Genu* 22]

in quo *Sura*, 24

cum *Tibiâ*, 25

abhinc *Tali*, 26

Calx [Calcaneum,] 27

& *Solum* (*Solea*,) 28

in extremo *Hallus*, 29

cum quatuor reliquis *Di-*

[gitis.

medh *Spenar*.

Under Bröfket

är *Magan*/ (*Buken*) 9

mitt vthi (på) honom/

är *Naslan*/ 10

nedan om/ *Stumskan* 11

och dhe hemlige *Ting*.

På *Rygg*en (baak til)

äro *Skulderbladen*/ 12

på hwilka hängia

Arlarne; (*Skuldrorna*) 13

medh desom/ *Armarna*/ 14

medh *Armbogan*; 15

der ifrån wed bägge *sijdorne*/

Handen/ den högra 8

och den vänstra. 16

Öppå *Skuldrerne*

föllia *lånderna*/ 17

medh *Höffterne*; 18

Och vthi *Sätet*

(äre) *Arfklinkorna*. 19

Footen (*nederdelen*) lyctar

låret/ 21 jemtvål *skenebenet*/ 23

(ther emellan är *Knådt*) 22

vthi hwilket *Beenkast*en/ 24

medh *Beenpijpan*/ 25

nedan för dese/ *Kotorne*/ 26

Hälen/ *Footknjlarne* 27

och *Footsolan*/ 28

ytterst *Stooretåån*/ 29

medh *Tyren* andre *Leär*.

Caput

Caput & manus. Hufswud och Händer.

In Capite sunt:

Capillus, 1

[qui pectitur

Pectine,] 2

Aures 3 binæ,

Tempora, 4

& facies. 5

In Facie sunt:

frons, 6

oculus 7 uterq; Nasus, 8

[cum duabus Naribus]

Os, 9

Genæ [Malæ,] 10

& mentum, 13

På Hufswudet äre:

Håret/ 1

(hwilket warder kämbar medh Kammen/)

2

bägge Öronen/ 3

Tinningarna/ 4

och Anletet. [Ansichtet] 5

Uti Ansichtet äro:

Ännet/ [Pannan] 6

bägge ögonen/ 7 Näsan/ 8

[medh twene Näseboror/]

Munnen/ 9

Kinbackarne/ [kinbenē/]

och Hakan. 13

Munnen

Os septum est

mystace, 11

& *labiis*; 12

Lingua,

cum *Palato*,

septa est

dentibus 16

& *maxillâ*.

Virile mentum

tegitur *barbâ*; 14

Oculus verò,

(in quo *Albugo*

& *Pupilla*),

tegitur

palpebris

& *supercilio*. 15

Contracta manus

est *pugnus*; 17 (*ma*; 18

aperta manus, est *Pal-*

in medio est *Vola*; 19

extremitas est *Pollex*, 20

cum quatuor *digitis*,

indice, 21

medio, 22

annulari, 23

& *auriculari*. 24

In quolibet

sunt *articuli* tres a b c

& *rotidem condyli* d e f

cum *ungue*.

Munnen är omgiffwit

medh Knåfwelbor/ 11

och Låppar; 12

Tungan

medh Gomen/

är omgiffwin

medh Tandernerne 16

och Riåfftan.

13 Mansfotens Hakan/ 13

bedeckes [öfwerdrages] mæ

men Ögat/ [Stågg; 14

(vri hwillet [är] det hwijta

och Ögnestenen/)

bedeckes

medh Ögnelåten

och Ögnebrynnen. 15

En hoopdragen Hand

är en knyt Råfwe; 17

öpnat/ är en ffaat hand/ 18

mitt vthi är handlogan: 19

det yttersta är *Tumän*/ 20

medh Fyra Finger/

främste *Fingret*/ 21

medel *Fingret*/ 22

ringfingret [lätiefingret] 23

och lille *Fingret*. 24

Två hwardera

äre Tree ee öer/ [ögar

och öfwen iå många Kno-

medh Nageln.

F

Caro

Caro & viscera. Köttet och Inelssfuor.

In Corpore sunt :
 Cutis cum Membranis,
 Caro cum Musculis,
 Canales,
 Cartilaginee,
 Ossa & Viscera.

Detractâ Cutis 1
 apparet Caro, 2
 non continua massa,
 sed distributa,
 tanquam in farcimina: sicut et vi forstroar; [tött]
 quod Musculos vocamus, hvilket vij kalla åderfulla

Vthi (på) Kroppen äre:
 Hudh medh Hinnor/
 Kött med Hvithåret/(2)
 Ådror/ (derfulle kött)
 Bröster/
 Been och Inelssfuor.

Vår huden är afdragē/
 synes Köttet/ 2
 icke vthi ett stycke/ (klimp)
 vthan fördeelat/ (särskildt)
 qvorum

quorum numerantur vthaff hwilka räknas
 quadringenti quinque; Syrahundrade Fem;
 canales Splrituum, Liffådrar (Liffzandar/)
 ad movendum membra. til at röra zemmarne.

Viscera,
 sunt interna membra:
 Ut, in Capite,
Cerebrum, 3
 circumdatum Cranio
 & *Pericranio.*

In pectore, *Cor,* 4
 obvolutum *Pericardio*;
 & *Pulmo,* 5
 qui respirat.

In Ventre,
Ventriculus, 6
 & *Intestina,* 7
Omento obducta;
Jecur, [Hepar] 8
 & à sinistra
 ei oppositus *Lien,* 9
 duo *Renes* 10
 cum *Vesi. à* 11

Pectus
 à ventre dividitur
 crassâ membranâ,
 quæ vocatur
Diaphragma. 12

Inålsfvarna/ äro
 the inwärttes Ledamöter:
 Sålom/ vthi Hufvudet/
 Hiernen/ 3 (lent/
 omgifsivē medh hufvustå-
 och Hiernhinnan.

Vthi bröstet/ hiertat/ 4
 inweflodt vti hiertehinan;
 och Lungan/ 5
 som andas. (håller andan)

Vthi Bufen/ (är)
 Maaan/ 6
 och Tarmarnel 7
 med Jsterhinan öfverdra-
 zefren 8 (gne;
 och på wänstra sidan
 hene tvärt emot satz miel-
 tweñe Niurar/ 10 (te; 9
 med Blåjan. 11

Bröfket
 ärhskillets ifrån Bufen
 medh en tiocck Hinna/
 som fallas
 ett ringz ärhskiljåde i tv. 12

Canales & Offa. Ådrar och Been.

Canales Corporis sunt:
Vena, quæ Sangvinem
 ex Hepate;
Arteria; quæ Calorem
 & vitam e corde;
Nervi,
 qui sensum & Motum
 à Cerebro,
 per Corpus deferunt
 Hæc tria i
 invenies ubiqve sociata.
 Porrò, ab ore
 est gula,
 via cibi ac potus,

Kropsens rånnillar äro
 Ådrar/ hwilka Blodet/
 vthur äsfren;
 Pulsådrar/ hwilka wårma
 och äiswet vthur Hiertat;
 Senor/
 hwilka sinnet och rörelsen
 ifrån [vthur] Hiernan
 genom Kroppen draga.
 dese Tree/ i (gade.
 finer tu allestädes ihoopfo.
 Wådare/ ifrån munnen
 är madskrupan/[swalget]
 wågen til Maat och dryck/
 In

in ventriculum, 2	nedh i Magan/ 2
& juxta hunc,	och näst denna/
ad Pulmonem, <i>Guttur</i> 5	til Lungan/ Strupan 5
pro respiratione;	til andas medh;
à ventriculo ad Anum,	från Magan til Gumpen/
est <i>Colum</i> , 3 [cus;	år Ände- Larmen/ 3
ad excernendum Ster-	til at vthdrifwa Skarn
ab Hepate ad Vesicam,	ifrån Lefren til Blåsan/
<i>Uréter</i> , 4	Pis-Ädren/ Rännan/ 4
ad Urinam reddendam.	til at låta (kast) Watnet.
<i>Ossa</i> sunt:	Been äro:
in Capite, <i>Calvaria</i> , 6	vthi Hufvudet/ hufvudskålen/ 6
duæ <i>Maxilla</i> , 7 <i>tibus</i> ; 8	Twenne Käfftar/ 7
cū triginta duobus <i>Den-</i>	med Trettio två Tänder; 8
<i>Tum</i> , <i>Spina dorsti</i> , 9	Såsom och Ryggraden/ 9
<i>columna corporis</i> , [tuor	Kropsens stödh/ (Stödzel)
<i>vertebræ</i> , ut <i>Corpus</i>	beständes vthaf trettio fyra
<i>se</i> flectere queat;	Ryggekoter (länker/)
<i>costæ</i> , 10 viginti quatuor;	at Kroppen
<i>Ossæ pectoris</i> , 11 duæ <i>Scæ-</i>	sig böija (wriija/ bucka) kans;
<i>Ossæ sessibulæ</i> , 12 (<i>pulæ</i> , 12	Reefbeen/ 10
<i>Lacerti</i> , 15 & <i>Ulnæ</i>	Tingu fyra;
<i>Tibiæ</i> , 14 <i>anterior fibula</i> 16	(Brystbenet) 11
& <i>posterior fibula</i> . 17	twenne Skulderbladh/ 12
<i>Ossa Manus</i> , 18	Höftbenet/ 13
sunt triginta quatuor;	det tiocka af Armen/ 15
<i>Pedis</i> 19 triginta.	Låarpippan/ 14
In <i>Ossibus</i>	Framdeelen/ 16
est <i>Medulla</i> .	och haldeelen/ aff
	Beenpippan (Skeenbenet.) 17
	Handens Been 18
	åro Trettio fyra
	Fotens 19 Trettio.
	Vthi Been
	år Mårgen.

Sensus externi
& interni.

Bthwärttes och inwärttes
Sinnen.

*Externi sensus
sunt quinque.*

Oculus 1 videt colores,
quid album, vel atrum,
viride, vel cœruleum,
rubrum, aut luteum, sit.

Auris 2 audit Sonos,
tam naturales,
voces & Verba, 3
quam artificiales,
Tonos Musicos.

Nasus 3 olfacit Odores,
& *Factores.*

Bthwärttes Sinnen
dro Fem.

Sgat 1 seer Färgornes/
hwadh hwijt eller swart/
grönt eller blått/
rödt eller gählt är.

Dra 2 hörer ljuden/
så wäl naturlige /
Röster och Ord/
som konstelige /
Musicaliske Toner.

Nåsan 3 luchtar Luch/
och Stanch. [ternes
Ling

<i>Lingua</i> 4 cum <i>Palato</i>	<i>Lingua</i> / 4 medh <i>Contra</i>
gustat <i>Sapores</i> :	smakar allehanda <i>Smaak</i> :
quid dulce, aut amarum?	hwadh sött eller bäst/
acre, aut acidum?	ampert eller suurt/
acerbum, aut austerum?	bittert eller strängt (är.)
<i>Manus</i> 5	<i>Handen</i> / 5
dignoscit tangendo,	Hon åtskillier med anrörandet
rerum <i>Quantitatem</i> ,	<i>Lingsens</i> <i>Stoorleek</i> (mått/)
& <i>qualitatem</i> ;	och <i>Bestaffenheet</i> /
calidum & frigidum;	warmt och kallt;
humidum & siccum;	Wätt och tort;
durum, & molle;	hårt och blött (weekt/minukt);
laeve, & asperum;	slätt och ojämt; (hwast)
grave & leue.	tungt och lätt.
<i>Sensus interni</i> sūt tres :	<i>Inwertes</i> <i>Sinnen</i> äro tre :
<i>Sensus communis</i> 7	Det gemena <i>Sinnet</i> / 7
sub <i>sincipite</i> , apprehēdit	framman till i <i>Pannan</i> /
à <i>Sensibus externis</i>	det fattar (begriper)
<i>perceptas res.</i> (tice,	uthaff uthwärtas <i>Sinnen</i>
<i>Phantasia</i> 6 sub <i>ver-</i>	dhe fattade <i>Lingen</i> .
<i>dijudicat res istas,</i>	<i>Inbilningz</i> <i>Kraften</i> / 6
<i>cogitat, somniat,</i>	under <i>Hiesan</i> /
<i>Memoria</i> , 8	stärskådar (dömer) samma
sub <i>occipitio</i> ,	(<i>Saler</i> /)
<i>singula recondit,</i>	täncker/ drömer,
& <i>depromit</i> :	<i>Minnat</i> / 8
<i>qvædam deperdit,</i>	under <i>Nackan</i> /
& hoc est <i>Oblivio</i> .	det gömer (förvarar) alle <i>Saler</i> /
<i>Somnus</i>	och dem framförer :
est <i>reqvies Sensuum</i> .	någre förgiäter det/
	och det är en <i>Glömska</i> .
	Ö ömpnen
	är <i>Sinens</i> <i>Roo</i> /hwjla (weder-
	qwickelse.)

Anima Hominis, Menniskians Siäl.

Anima
est corporis vita,
una in toto:

Tantum *Vegetativa*,
in *plantis*;

Simul *Sensitiva*,
in *Animalibus*;

Etiam *Rationalis*,
in *Homine*.

Hæc consistit
in tribus:

Primò, in *Mente*
Sive *intellectu*,

Siälen
är Kropsens Liff/
en vthi alt: [qweckeligh/]

Allena wäxterlig/ weder
vthi plantorne (örterne;)

Och tillijta känneligh/
vthi Diuren;

Eher hoos förnuftigh/
vthi Menniskian.

Denna består
vthi tree Ting:

Först vti förnuftet [sinet]
eller Förståndet/

quo cognoscit
& intelligit
Bonum ac malum,
vel verum,
vel apparens;

Deinde, in *Voluntate*,
quâ eligit,
& concupiscit,
aut rejicit,
& averfatur,
cognitum:

Tertiô, in *Animo*,
quo profeqvitur
Bonum electum;
vel fugit
rejeâum malum.

Hinc oritur *Spes*,
& *Timor*,
in cupidine,
& averfatione:

Hinc etiam *Amor*,
& *Gaudium*,
in fruitione:

Sed *Ira*
ac *Dolor*,
in passione.

Vera cognitio res,
est *Scientia*:
falla, *Error*,
Opinio, *fufpicio*.

medh hwilket hon tanner
och förftår
godt och ondt/
antingen fant/
eller janning lufe.

Sedan/ vthi Wiljen/
med hwilkē hon vthwåliet/
och åftundar [begiärer/]
eller förtaftår/
och wedersakar/
det bekanta; [Sinnet]

Til det tridie/vti gemötee/
med hwilket hon efterftåf-
det goda vtwalda; (wer
eller fhyr
det förtaftade onda.

Hår vthaf finter hopp/
och Rådfla/
vthi begiärande/
och wedersakande.

Hår vtaf är ock få Rår/
och Frôgd lect/
vthi nyttigandet:

Men Brede
och Sorg/
vthi lidandet.

En fanningen Kundfkap
är en weetenfkap:
en ofann/ wilfarelfe/
Wening/ och Mifftancka.

Defor.

XLIII.

Deformes
&
Monstrosi.!

43.
Banskaplige
och
Missfödde.

Monstrosi

& deformes sunt,
corpore abeuntēs
à communi formā:
ut sunt:

immanis Gigas 1
nanus Pumilio, 2
Bicorpor. 3

Biceps, 4

& id genus monstra.

His quodammodo à
nonnullis accensentur:

Capito, 5

Naso, 6

Labeo, 7

Bucco, 8

Strabo, 9

Obstipus, 10

Strumofus, 11

Gibbosus, 12

Loripes, 13

Cilo; 15

adde,

Calvastrum. 14

Missföddel

och wanskapelige äro/
med Kroppen afwärfandes
ifrån den gemene skapnadē:
såsom äro: (sen/)

den fastlige Hälten (Ree/
den litte Dvärgen/ 2
den twetroppige/ 3

den twehöfdade/ 4

och sådant sålsampt slagh

vil dese någorlunda/af
sombliksom räknas:

den stoorhöfdade/ 5

den stoor näsote/ 6

den stoorläppade/ 7

den kindpusige/ 8

den windögde/ 9

den frothalsote/ 10 (sen/11

den som wäxt har vti hale

den frotrygote/ 12

den frotsotade/ 13

den långhöfdade/ 15

lägg här til/

den stijnskallote. 14

Hortorum Cultura. Trägårdz Bruuf.

Hominem vidimus:
jam pergamus
ad *Vitulum* hominis,
& ad *Mechanicas Artes*,
quæ huc faciunt.

Primus & antiquissi-
Victus, erant
Terra Fruges:
Hinc etiam primus la-
Adami,
Horti-cultura.

Hortulanus [Olitor] i
in Viridario,

Meniskia hafve wij beset:
nu låtom oss forstærkida/
til Wenniskians Spis/
och til handwærckskonster/
som hiet tiens [lårda/]

Den förste och äldste
(musNåring/ woro
Jordennes Fruchter:

Här af och så det första
[bor Adams [Arbetes
war Örtegårdzbruuf.

Örtegårdz mestaren i
vthi Ört-Plante-Gården/
Fodit

fodit *Ligone*, 2,
 aut *Bipalio*; 3
 facitque *pulvinos*, 4
 ac *Plantaria*, 5
 quibus infert
 Semina & plantas.
Arborator,
 in *Pomario*, 6
 Plantat *Arbores*, 7
 inseritque
Surculos 8
Viviradicibus, 9
 Hortum sepit,
 vel *Cura*,
Muro, 10
 aut *Maceria*, 11
 aut *Vacerrâ*, 12
 aut *Plançia*, 13
 aut *Sepe*, 14
 quæ flexa
 è *sudibus*
 & *vilibus*;
 Vel *Natura*,
Dumis & *Vepribus*, 15
Ornatur.
Ambulacris, 16
 & *Pergulis*, 17
Rigatur.
Fontanis 18
 & *Harpagio*, 19

gräfwer Medh Spadan/ 2
 eller och med roothackan/ 3
 och gör Sångiar/ 4
 och Plantsångiar/ 5
 vthi hwilka han såår
 Frööt [och sätter] plantor.
 Trågårdz mestaren/ 6
 vthi Trågårdan/
 Plantar [sätter] Tråån/ 7
 och inympar
 ympe. quistlar/ 8
 vppå Felningar. 9 [han/
 Ortegården omgiår dar
 antingen medh Sluç/
 medh en Muur/ 10
 eller Leermuur/ 11
 eller medh Stakeet/ 12
 eller medh Planck/ 13
 eller medh gårdzlegård/ 14
 hwilken bögd [är]
 af stastrar [Stänger]
 och wijdior;
 Eller af Naturen
 med Törnebuskar och små
 Beprydes [törne. 15
 medh Spaseregänger/ 16
 och Sommarsaalar. 17.
 Fuchtas [watnas]
 medh Källe Watern 18
 och watussprutan. 19

Agricultura. Åkerbruk.

Arator 1
jungit Boves 3
aratro, 2
& tenens
levâ stivam, 4
dextrâ vallam, 5
qvâ amover
glebas, 6
scindit terram
vomere,
& dentali, 7
qvæ antea simo 8
est sterçorata,

Återmanen (plöjaren) 1
ihop spæner fogar oxarna 3
för Liogen/ 2
och hållandes
med vänstra plogstiertē/ 4
medh högra plogsvadan/ 5
med hwiltē han bortskuter
jordslimpar/ (fordone) 6
står (slufwer) Jorden
medh Plogbilen/
oc plogfoten ålderwisse/ 7
hwiltē tillförene med dyn-
år gödder/ (aria 8
facitq;

facitque Sulcos. 9
 Tùm feminat
 Semen, 10
 inoccit Occâ, 11
 Messor 12
 metit
 maturas fruges
 Falce messoriâ, 13
 colligit Manipulos, 14
 & colligat Mergetes. 15
 Tritor, 16
 in areâ Horrei, 17
 triturat frumentum
 Flagello, [Tribulâ] 18
 jactat Ventilabro, 19
 atque ita,
 cum Palea est separata,
 & Stramen, 20
 congerit in Saccos. 21
 Fœnifera 22
 in Prato,
 facit Fœnum,
 defecans Gramen
 Falce fœnariâ, 13
 Corraditque rastro, 24
 componit acervos 26
 furcâ, 25
 & convehit vehibus 27
 in fœnile, 28

och gör Johrar. 9
 Sedan får han
 Säden/ 10 (wen/ 11
 och nedharsvar med hars-
 Skördemannen 12
 vpsår
 den mogna Säden
 medh en Ståra/ 13
 han hopsamlar kårsvan/ 14
 och hopbinder kornband. 15
 Tröskaren/ 16
 på Ladelogan/ 17
 tröskar Säden
 medh Slagan/ 18
 kastar med kaste skofvelē/ 19
 och alså/
 när Agnen är fränskild/
 och Halmen/ 20
 öser han thet i Säckar/ 21
 Slåterkarlen 22
 på Ången/
 gör Höd/
 afhuggandes Grdsee
 medh Lijan/ 23
 och råffar det tishoppa med
 Råffan/ (Hårswen) 24
 samonlägger höst-ckar 26
 medh Höd Gaffeln/ 25
 oc samonförer det med slä-
 vet hödskadan. 28 (dan 27

Agrorú Cultus (agri-
& res pecuaria, [cultura
erat antiquissimis tem-
poribus

Regum & Heroum;
hodie est tantum
infimæ plebis
cura.

Bubulcus 1
evocat *armenta* 2
è Bovilibus, 3
Buccinâ [Cornu,] 4
& ducit *pastum*,

Åkerbruut [de]
oc Boskapzskökel (ansam-
war vthi förrige tjderna

Ronungars och Hieltars:
3 dagh år det allenast
det gemenaste Folckes
Synla (Betymber.)

Såheerden/ 1 (hiorden 2
han vthtallar storboskaps
vthur Sådhunsen/ 3
medh ett Horn/ 4
och förer den til beeg.

Opilio

Opilio [Pastor] 5
 pascit *Gregem*, 6
 instructus *hifuta*, 7
 & *perâ*, 8
 ut & *peda*; 9
 habens *secum*
mol. ffum, 10
 qui *munitus est*
contra Lupos
nillo,
Sues, 12
saginantur
ex aqualiculo hare.
Villica 13
mulget
Ubra vaccæ, 14
ad præsepe, 15
super mulcra; 16
 & *facit*
in vale butyraceo 17
butyrum
è flore lactis;
 & *è coagulo*
caseos, 18
Ovibus
detondetur Lana, 19
ex qua conficiuntur
variæ vestes.

Säårcheerden 5
 föd r [beeter] *Diorden*/ 6
 försedd medh en *Päpa*/ 7
 och en *Heerde*. *Zaska*/ 8
 såsom ock med *heerdestaf*; 9
 hafwandes medh *sigh*
Födhunden/ 10
 hwilken b. wäpnadh är
 emoot *Blswarna*
 med ett mångtaggigt *halß*.
Swünen/12 [band i
 dhe *giödas* [hoo-
 vtur *Swineslijans wattu*;
Mjölkedeian 13
molctar
Koens Spenar/ 14
 medh *Krubban*/ 15
öfwer Mjöl. Stäfwan; 16
 och *giör*
vthi Kiärnan 17
Smör
vthaf Gräddan; [stör]
 och *vraf hooplupin mjölk*
Dstar. 18
Sären
aftippes Bllen/ 19
 vthaf hwilken *giör* s
 allehanda slags *Kläder*.

XLVII.

Mellificium.

47.

Honingz · Beredning.

Apes
 emittunt *examen*, 1
 adduntque illi
Ducem (Regem.) 2
 Examen illud,
 cum avolaturum est,
 revocatur
 tinnitu
Vasis aenei, 3
 & includitur
 novo alveari. 4
 Struunt
 sexangulares *cellulas*, 5
 complentque eas
 mellagine,
 & faciunt *favos*, 6
 è quibus
Mel 7 effluit.
 Crates
 igne liquati,
 abeunt in *ceram*. 8

Bijen (svärmen) 1
 svärma/ (vthgifwa Bå.
 och gifwa honom
 en Anförare (Konung.) 2
 Den samma biisvärmen/
 när han bort vthflyga vill/
 kallas han tillbaka
 medh Klang
 vthaf ett Mesings kåril/ 3
 och inneslutes
 vthi en ny Båstocck. 4
 The byggia (göra)
 sextantiga små Tunnor/ 5
 och fylla dhe samma
 medh Honungs Safft/
 och göra honungs Kator/
 vthur hwilka (limpar) 6
 Honungen/ 7 vthflyter.
 The små Lådor/
 aff Elden smälte/
 blifwa til Wax. 8

XLVIII.

Molitura.

48.

Mölnare-Århet.

In Mola, 1
 currit lapis 2
 super lapidem, 3
 circumagente rota, 4
 & conterit
 per infundibulum, 5
 infusa grana,
 separatqve furfurem, 6
 decidentem
 in cistam, 7
 à farinâ [polline]
 elabente
 per excussorium, 8
 Talis mola
 primùm fuit
 mola manuaris; 9
 deinde
 mola jumentaria; 10
 Porro mola aquatica, 11
 & mola navalis; 12
 tandem [ca. 13
 mola alata [pneumati-

Vthi Qwarnen/ 1
 löper then ena Stenen 2
 på then andra Stenen/ 3
 i det Hulet drijswer om
 och söndersmolar [tring/4
 genom tratten [strufwe] 5
 dhe inöste Kornen/
 och åtsküler tiljet/ (sådor-
 som då nedfaller (na) 6
 vthi Ristan/ 7
 ifrån Wiölet/
 som vthlöper (ten 8)
 genom Sichtet. [sichtu-
 En sådan Qwarn
 hafwer i förstone warie
 Handqwarn; 9
 Sedan
 Ruse-Häfteqwarn; 10
 ther effeer/ wattuqwarn/ 11
 och skeppqwarn/ so the haf-
 Omfuder [wa på flått; 12
 Wäderqwarn. 13